

UNITAT DIDÀCTICA per a primer cicle d'ESO

La família d'en Yusuf

Objectius*

1. **Diferenciar la violència** del conflicte.
2. **Reflexionar** sobre les conseqüències que té per a les persones la manera com es resolen els conflictes.
3. **Donar a conèixer** el compromís de la comunitat internacional amb la protecció de les poblacions civils que es veuen afectades per conflictes armats.

Esquema d'activitats*

1. **Joc de rol** "La família d'en Yusuf"
2. **Debat**

Desenvolupament de les activitats i orientacions didàctiques*

1. Dinàmica "La família d'en Yusuf" (joc de rol)

1. Introducció al joc

Aquesta dinàmica consisteix en un joc de rol en el qual es presenten diferents agents que estan implicats en una situació conflictiva que s'ubica a Darfur (Sudan).

En Yusuf és un jove que va viure a Darfur. Geogràficament, Darfur és una regió situada al Sudan occidental, que limita amb la República Centreafricana, amb el Txad i amb Líbia. Històricament, l'accés a terres i a àrees de pastura ha generat disputes entre els àrabs nòmades i els agricultors negres de diferents grups ètnics que viuen a la regió. El conflicte armat va començar el 2003, any en què en Yusuf i la seva família han de deixar el seu poble. El conflicte de Darfur no és més que un dels molts conflictes oblidats del món. Concretament, aquest conflicte ha desembocat en una guerra entre diferents grups ètnics.

El personatge d'en Yusuf i algunes de les vivències que s'expliquen en aquesta història són reals. Altres han estat adaptades per a aquest joc. En Yusuf se'n va anar a Jartum i no va tornar mai més al seu poble. El seu poble va ser destruït, el seu pare es va morir i ell va emigrar amb la seva mare i les seves germanes. Els camps de refugiats que s'aixequen al voltant de Jartum són la llar de gairebé dos milions de desplaçats que, com en Yusuf i la seva família, han d'emigrar a altres terres.

La situació que es planteja en aquest joc de rol mostra el conflicte que es dona quan poblacions expulsades de les seves terres es veuen obligades a integrar-se en noves comunitats. En aquest cas, la família d'en Yusuf fugí del seu poblat d'origen per refugiar-se en un nou poblat, on es troben amb l'oposició de part de les famílies que hi viuen. El joc també mostra les dificultats que hi ha en molts casos de conflictes armats per accedir al lloc i aconseguir informació.

Normes del joc de rol

En aquest joc de rol, els nois i noies es distribuïran en set grups; cada grup representa un agent implicat en el conflicte. Amb l'ajuda d'unes fitxes, cada grup assumirà un paper determinat ("actors") durant un temps determinat.

- Tots els grups estaran formats per quatre o cinc alumnes, llevat dels grups 5, 6 i 7, que estaran formats per dos o tres alumnes.

- Es repartirà a cada grup la fitxa que descriu el seu rol (vegeu fitxes alumnat). Cada grup tindrà cinc minuts per llegir la fitxa descriptiva, aclarir dubtes sobre els rols i *elaborar estratègies per defensar el rol que se'ls assigni*.
- L'activitat es desenvoluparà en vint-i-cinc minuts.

Presentació dels rols:

Grup 1 (4 o 5 alumnes). La família d'en Yusuf.

La vostra família està formada per una mare, dues germanes i un germà. Sou una família d'agricultors que vivia en un poblat de Darfur que va ser saquejat. Durant el saqueig, el vostre pare va morir de manera violenta i va perdre la casa i la collita.

Les condicions de vida us obliguen a fugir del vostre poblat a la recerca d'un lloc per viure on pugueu construir una nova casa i treballar la terra. Quan arribeu al nou poblat demaneu ser acollits, però us trobeu que part de la població no vol que us hi quedeu a viure.

El vostre objectiu serà convèncer la població del poblat perquè us permeti quedar-vos-hi. Per fer-ho heu de d'explicar la vostra història a la resta de participants Al poblat trobareu famílies que estan disposades a ajudar-vos (els comerciants, grup 4), famílies que estan en contra que us hi quedeu (les famílies dels vessants de la muntanya, grup 2) i famílies que no es volen implicar en la disputa (famílies d'agricultors, grup 3). Haureu d'intentar convèncer el grup 3 perquè us permeti quedar-vos al poblat. Per fer-ho podeu buscar aliances amb el grup 4.

Grup 2 (4 o 5 alumnes). Famílies dels vessants de la muntanya

Pertanyeu a una població que viu al poblat on transcorre aquesta història. Sou les famílies més pobres del poblat, i sentiu que amb l'arribada de les noves famílies no hi haurà prou terra ni prou menjar per a tots. Precisament, vosaltres us heu hagut d'instal·lar als vessants de la muntanya, on costa molt guanyar-se la vida, ja que esteu lluny de les fonts d'aigua, pràcticament no hi creix vegetació i és molt difícil cultivar-hi res.

En els últims mesos han arribat moltes famílies provinents de les zones de conflicte i ja n'esteu farts. El vostre objectiu serà evitar de totes totes que la família d'en Yusuf es quedi al poblat. Per fer-ho, intenteu convèncer el grup 3, els petits agricultors, perquè es posicioni en contra de la família d'en Yusuf.

Grup 3 (4 o 5 alumnes). Petits agricultors

Pertanyeu a una població que viu al poblat on transcorre aquesta història. L'arribada de noves famílies no us afecta, ja que sou agricultors propietaris de la vostra terra i teniu prou mitjans per sobreviure. No voleu complicacions, tot i que recordeu quan els vostres avis van passar per la mateixa situació.

La resta de grups implicats en la disputa sobre si acollir o no la família d'en Yusuf i altres refugiats us intentaran convèncer perquè us posicioneu i doneu suport a la seva postura. Vosaltres els haureu d'escoltar i prendre una decisió.

Grup 4 (4 o 5 alumnes). Comerciants del poblat de destinació

Pertanyeu a una població que viu al poblat on transcorre aquesta història. Considereu que l'arribada de noves famílies és una oportunitat per revitalitzar el poble, ja que aquestes famílies podrien aportar experiències que porten dels seus pobles i són compradors potencials dels vostres productes.

Us sembla bona idea que en Yusuf i la seva família es quedin a viure al poble. Per tant, intenteu convèncer la resta de les famílies del poble perquè els acceptin.

Grup 5 (2 o 3 alumnes). Periodistes

Sereu periodistes que sou a la zona. Sabeu que l'arribada de poblacions que fugen del conflicte armat està provocant moltes disputes als pobles de la zona, i voleu recollir el testimoni de les parts implicades. Voleu accedir al poblat per saber què està passant, quantes famílies hi ha, d'on procedeixen i per què s'han desplaçat. Els policies (grup 6) intentaran que no passeu a la zona de conflicte. No volen que el problema es conegui a fora, ja que hi ha interessos polítics i econòmics per fer callar tothom que vulgui esbrinar què passa.

Heu d'aconseguir entrar a la zona de conflicte per parlar amb les parts implicades i recollir informació. Els policies, per ordre dels governants, intentaran evitar la vostra entrada a la zona.

Grup 6 (2 o 3 alumnes). Policies

Sereu els policies del lloc on transcorre aquesta història. Per ordre dels governants del país, heu de dificultar l'entrada dels periodistes i evitar que arribin al lloc del conflicte. No voleu que el país es desprestigiï encara més, ja que això podria afectar la recepció d'ajuda, a les relacions comercials, al turisme o a alguna de les empreses que heu de preservar. Si la violència espanta els estrangers, no podríeu comptar amb aquesta font d'ingressos i l'economia del país se'n ressentiria.

Intentareu evitar que els periodistes arribin a la zona de conflicte. Els explicareu que no s'ha de donar importància a la situació, ja que està en vies de solucionar-se... Buscareu estratègies per entretenir-los obligant-los, per exemple, a emplenar papers per poder accedir a la zona de conflicte. (Podeu utilitzar la fitxa Sopa de lletres com a requisit perquè els periodistes accedeixin a la zona.).

Grup 7 (2 o 3 alumnes) Observadors internacionals

Vosaltres, com a observadors internacionals, prendreu nota de tot el que està passant. No us podeu implicar ni posicionar en el conflicte, i és important que recolliu bé tot el que passa.

Orientacions o qüestions que heu d'esbrinar:

- Quin és el conflicte?
- Què ho ha motivat?
- Quants grups hi ha implicats? Què busca cadascun?
- Com es comuniquen entre ells?
- Quin és el comportament de cada grup?

2. Desenvolupament del joc de rol (durada 25 minuts)

3. Debat sobre el joc (el professor/a actua de moderador/a)

PRIMERA PART: (cada grup en el seu rol)

a) Cada grup exposarà com ha anat el joc: explicarà quin era el seu objectiu, quines estratègies ha seguit per aconseguir-lo, amb quines dificultats s'ha trobat, quin ha estat el resultat i com s'ha sentit durant tot el procés. La fitxa que trobareu a continuació us pot ajudar a recollir totes les vivències.

b) Un cop escoltats els diferents testimonis, el grup dels "observadors internacionals" exposarà la seva valoració del que ha passat.

c) Entre tots i totes haureu de plantejar possibles solucions.

Orientacions didàctiques:

Cada grup ha d'explicar la seva versió. És important permetre que cada grup expliqui el que ha passat, sense que la resta de grups interrompi les exposicions; cada grup ha d'oferir la seva versió dels fets. També és important fer aflorar els sentiments que han sorgit al llarg de la dinàmica: com s'han sentit? Per què? Els han faltat arguments per defensar la seva postura?

Aspectes que haurien d'aparèixer en el debat:

- la diferència entre conflicte i violència (mostrar que el conflicte és natural a les relacions humanes i que el problema no està en el conflicte en si, sinó en la manera com l'abordem),
- les dificultats amb què s'han trobat els periodistes per accedir a la informació. Mostrar que els periodistes han estat ocupats resolent una fitxa mentre es desenvolupa l'acció.

- El paper dels observadors internacionals en els conflictes. La importància d'una presència aliena al conflicte que permeti recollir el que passa.
- Els observadors han de fer una descripció del procés. Reflexionar sobre si les versions de les diferents parts i la dels observadors coincideixen.

La fitxa següent pot ajudar a analitzar el conflicte:

Nivell del conflicte	Individual Entre dues persones Més de dues persones
Actors	Reals Ficticis Els mateixos alumnes (de la nostra aula o d'una altra) Nens/es Adults
El perquè	Per aconseguir coses (satisfer necessitats materials) Per sentir-se millor (satisfer necessitats psicològiques o socials)
Opinions	Creieu que s'ha resolt adequadament?
Formes d'actuar	Com creieu que han resolt el conflicte aquests companys/es? Per què? Quina conducta han utilitzat per resoldre el conflicte? Han utilitzat l'agressivitat?, han arribat a acords?, han dialogat?, hi ha hagut violència física?
Conseqüències	Què passarà després?
Decisió final	Quina hauria estat la millor manera d'actuar?

2. Debat

Tots abandonen el seu rol i donem pas al col·loqui final. El debat té dues qüestions que s'han d'abordar: d'una banda, plantejar el conflicte entre les diferents poblacions del poblat; de l'altra, la disputa desenvolupada entorn de l'accés dels periodistes a la zona. La fitxa anterior pot ajudar a situar el debat.

La **primera qüestió** afecta les poblacions implicades i està relacionada amb la manera com gestionem els conflictes. Es pot animar el debat convidant el grup a identificar les diferents actituds que es poden adoptar davant un conflicte, relacionant-lo amb les postures adoptades durant el joc (l'enfrontament violent, la negociació i cooperació o la indiferència). Les preguntes següents poden ajudar a continuar el debat:

- a) Com actuaríeu en una situació com la plantejada en el joc?
- b) Quina és la diferència entre violència i conflicte? Considereu que tots els conflictes són negatius? Per què?
- c) Coneixeu situacions semblants a les plantejades en el joc?
- d) Com us sentiu quan arriba a la vostra classe una persona que ve d'un altre país o d'un altre lloc?, us preocupa la seva situació?, us és indiferent?

Seria interessant que en les conclusions s'esmentés la necessitat de posar-nos al lloc de l'"altre" (company/a, veí/veïna, amic/ga, etc.), de preocupar-nos pel benestar i la dignitat dels altres com a punt de partida per a la construcció d'un món en pau.

El **segon aspecte** per debatre seria el paper dels informadors i de la comunitat internacional en els conflictes en què la població civil es veu afectada per situacions de violència. Es pot esmentar la importància de poder tenir informació i de fer visibles els conflictes en l'àmbit internacional.

Per animar el debat, es poden plantejar les preguntes següents:

- Coneixíeu el conflicte de Darfur abans de fer aquesta dinàmica? I la resta dels conflictes esmentats a la sopa de lletres?
- Per què creieu que es parla més d'uns conflictes que d'uns altres als mitjans de comunicació? Quan obrim un diari o veiem un informatiu, trobem notícies sobre conflictes armats, però no pas cada dia ni de tots els conflictes oberts al planeta. La majoria de les persones que viuen en aquestes situacions són víctimes i refugiats. Alguns exemples poden ser el de Darfur (a l'oest del Sudan), l'Afganistan, el Sàhara occidental, etc. Qui de vosaltres n'ha sentit a parlar?
- La definició de la “responsabilitat de protegir” recull el reconeixement per part de la comunitat internacional de l'obligació d'intervenir (amb l'ús de la força armada, si calgués) per protegir les víctimes de conflictes armats, quan en aquests s'estiguin cometent crims contra la humanitat, genocidi, crims de guerra o neteja ètnica, i sempre que els seus governs no vulguin o no puguin protegir-los. Creieu que en el cas de Darfur cal intervenir? Per què? Busqueu informació a www.intermonoxfam.org o a www.armasbajocontrol.org

El debat hauria de mostrar que és responsabilitat de tots i totes garantir la protecció de les poblacions afectades per situacions de violència, així com la importància de mantenir-nos informats i de denunciar els casos en què es vulneren els drets humans.

Grup 1. La família d'en Yusuf

La vostra família està formada per una mare, dues germanes i un germà. Sou una família d'agricultors que vivia en un poblat de Darfur que va ser saquejat. Durant el saqueig, el vostre pare va morir de manera violenta i va perdre la casa i la collita.

Les condicions de vida us obliguen a fugir del vostre poble a la recerca d'un lloc per viure on pugueu construir una nova casa i treballar la terra. Quan arribeu al nou poblat demaneu ser acollits, però us trobeu que part de la població no vol que us hi quedeu a viure.

El vostre objectiu serà convèncer la població del poblat perquè us permeti quedar-vos-hi. Per fer-ho heu de d'explicar la vostra història a la resta de participants. Al poblat trobareu famílies que estan disposades a ajudar-vos (els comerciants, grup 4), famílies que estan en contra que us hi quedeu (les famílies dels vessants de la muntanya, grup 2) i famílies que no es volen implicar en la disputa (famílies d'agricultors, grup 3). Haureu d'intentar convèncer el grup 3 perquè us permeti quedar-vos al poblat. Per fer-ho podeu buscar aliances amb el grup 4.

Fitxa fotocopiabile

Grup 2. Famílies dels vessants de la muntanya

Pertanyeu a una població que viu al poblat on transcorre aquesta història. Sou les famílies més pobres del poble, i sentiu que amb l'arribada de les noves famílies no hi haurà prou terra ni prou menjar per a tots. Precisament, vosaltres us heu hagut d'instal·lar als vessants de la muntanya, on costa molt guanyar-se la vida, ja que esteu lluny de les fonts d'aigua, pràcticament no hi creix vegetació i és molt difícil cultivar-hi res.

En els últims mesos han arribat moltes famílies provinents de les zones de conflicte i ja n'esteu farts. El vostre objectiu serà evitar de totes totes que la família d'en Yusuf es quedi al poble. Per fer-ho, intentareu convèncer el grup 3, els petits agricultors, perquè es posicioni en contra de la família d'en Yusuf.

Fitxa fotocopiabile

Grup 3. Petits agricultors

Pertanyeu a una població que viu al poblat on transcorre aquesta història. L'arribada de noves famílies no us afecta, ja que sou agricultors propietaris de la vostra terra i teniu prou mitjans per sobreviure. No voleu complicacions, tot i que recordeu quan els vostres avis van passar per la mateixa situació.

La resta de grups implicats en la disputa sobre si acollir o no la família d'en Yusuf i altres refugiats us intentaran convèncer perquè us posicioneu i doneu suport a la seva postura. Vosaltres els haureu d'escollar i prendre una decisió.

Fitxa fotocopiabile

Grup 4. Comerciants del poblat de destinació

Pertanyeu a una població que viu al poblat on transcorre aquesta història. Considereu que l'arribada de noves famílies és una oportunitat per revitalitzar el poble, ja que aquestes famílies podrien aportar experiències que porten dels seus pobles i són compradors potencials dels vostres productes.

Us sembla bona idea que en Yusuf i la seva família es quedin a viure al poble. Per tant, intentareu convèncer la resta de les famílies del poble perquè els acceptin.

Fitxa fotocopiabile

Grup 5. Periodistes

Sereu periodistes que sou a la zona. Sabeu que l'arribada de poblacions que fugen del conflicte armat està provocant moltes disputes als pobles de la zona, i voleu recollir el testimoni de les parts implicades. Voleu accedir al poblat per saber què està passant, quantes famílies hi ha, d'on procedeixen i per què s'han desplaçat. Els policies (grup 6) intentaran que no passeu a la zona de conflicte. No volen que el problema es conegui fora d'allà, ja que hi ha interessos polítics i econòmics per fer callar tothom que vulgui esbrinar què passa.

Heu d'aconseguir entrar a la zona de conflicte per parlar amb les parts implicades i recollir informació. Els policies, per ordre dels governants, intentaran evitar la vostra entrada a la zona.

Fitxa fotocopiabile

Grup 6. Polícies

Sereu els policies del lloc on transcorre aquesta història. Per ordre dels governants del país, heu de dificultar l'entrada dels periodistes i evitar que arribin al lloc del conflicte. No voleu que el país es desprestigiï encara més, ja que això podria afectar la recepció d'ajuda, a les relacions comercials, al turisme o a alguna de les empreses que heu de preservar. Si la violència espanta els estrangers, no podríeu comptar amb aquesta font d'ingressos i l'economia del país se'n ressentiria.

Intentareu evitar que els periodistes arribin a la zona de conflicte. Els explicareu que no s'ha de donar importància a la situació, ja que està en vies de solucionar-se... Buscareu estratègies per entretenir-los obligant-los, per exemple, a emplenar papers per poder accedir a la zona de conflicte. (Podeu utilitzar la fitxa Sopa de lletres com a requisit perquè els periodistes accedeixin a la zona.)

Fitxa fotocopiabile

Grup 7. Observadors internacionals

Vosaltres, com a observadors internacionals, prendreu nota de tot el que està passant. No us podeu implicar ni posicionar en el conflicte, i és important que recolliu bé tot el que passa.

Orientacions o qüestions que heu d'esbrinar:

- Quin és el conflicte?
- Què ho ha motivat?
- Quants grups hi ha implicats?
Què busca cadascun?
- Com es comuniquen entre ells?
- Quin és el comportament de cada grup?

Fitxa fotocopiabile

Fitxa Sopa de lletres (per resoldre)

Heu de fer la sopa de lletres següent buscant els conflictes oblidats que s'esmenten a el llista inferior.

A C E I E M E N Z C C I C A A
C O C M E F U D B O M B O A L
C H E D U S G E N L O T L N N
S O E A A T U G A N D A O G E
E G A I H G O U G X I G M O E
N E S P A B O V U E A G B L S
E I X O S U R S O M A L I A A
G A L I A A R U A B E D A Z I
A E M T O R I D F H I A G O N
L I B E R I A A R M A L A R E
E A S U O S Y N S O G R D M X
R E Y E B E Y G T S U U A O T
T X I Y O M E X I C O I O I E
Y T U U D M I J O T T I A S X
B U R U N D I R R S S L C V T

1. ANGOLA
2. BURUNDI
3. TXETXÈNIA
4. COLÒMBIA
5. CONGO
6. ETIÒPIA
7. LIBÈRIA
8. MÈXIC
9. SÀHARA
10. SENEGAL
11. SOMÀLIA
12. SUDAN
13. UGANDA
14. IEMEN

Fitxa fotocopiabile

Fitxa Sopa de lletres (resolta)

A C E I E M E N Z C C I C A A
C O C M E F U D B O M B O A L
C H E D U S G E N L O T L N N
S O E A A T U G A N D A O G E
E G A I H G O U G X I G M O E
N E S P A B O V U E A G B L S
E I X O S U R S O M A L I A A
G A L I A A R U A B E D A Z I
A E M T O R I D F H I A G O N
L I B E R I A A R M A L A R E
E A S U O S Y N S O G R D M X
R E Y E B E Y G T S U U A O T
T X I Y O M E X I C O I O I E
Y T U U D M I J O T T I A S X
B U R U N D I R R S S L C V T

Fitxa fotocopiabile